

Ensenyar estratègies de comprensió

En el número 2 del novembre de 2020 de la revista "*Intervention in School and Clinic*" hi ha un article¹ sobre l'ensenyament d'estratègies de comprensió lectora. L'article fa un plantejament teòric seriós i ben fonamentat de la comprensió lectora i explica el desenvolupament i aplicació d'una estratègia per ajudar als alumnes amb dificultats lectores persistents a identificar i resumir les idees i els detalls principals dels textos expositius. A continuació hi ha un resum dels punts més importants de l'article.

Ensenyar als alumnes a llegir de manera atenta textos informatius per determinar les idees i els detalls claus és una habilitat fonamental. A un nivell de la "lectura atenta" en el procés de comprensió, s'espera que els alumnes llegeixin de manera acurada per tal de comprendre "el que diu el text". Això significa que els alumne entenen el text expositiu a un nivell superficial a través de la comprensió de les idees i detalls principals. Aquesta comprensió del nivell superficial precedeix els nivells més profunds de lectura i anàlisi detallades. En un segon nivell, els alumnes llegeixen per comprendre "què vol dir el text ". En aquest nivell, els alumnes pensen amb més profunditat en el significat, ja sigui fent inferències, activant el coneixement previ, identificant el propòsit de l'autor i construint ponts entre el text i altres experiències.

La comprensió dels textos expositius és un procés complex ja que els lectors han de construir les relacions de nivell superior i inferior entre un conjunt d'idees. A nivell global, la comprensió dels textos expositius inclou el fet de tenir una consciència de l'estructura o organització general del text. Aquest coneixement es fa servir per orquestrar la selecció i l'organització de les idees per aconseguir objectius concrets. El coneixement metacognitiu que tenen els lectors d'aquests patrons els poden ajudar a l'hora de detectar, sintetitzar, organitzar i comprendre les idees.

Simultàniament, a nivell local o de microestructura, la construcció del significat s'aconsegueix a través del grau d'apreciació que té el lector de les idees i detalls principals. Així doncs, els bons lectors operen a dos nivells: (a) busquen el patró de nivell superior que unifica les idees a un nivell macro o de fragment (text), i (b) cerquen els significats a nivell de paràgraf que poden confirmar, rebutjar o ocupar el marc cognitiu que s'està formulant amb les idees textuais i amb les evidències. El procés és iteratiu i interactiu, en la mesura que els significats que es construeixen a nivell local informen la identificació i construcció que fa el lector de la macroestructura global del text, o viceversa, ja que la macroestructura del text ajuda els lectors a identificar i construir els significats a nivell local.

Tot i que la comprensió de les idees principals de les estructures textuais a nivell macro i a nivell micro representen una habilitat crítica de la lectura, els lectors amb dificultats presenten diversos problemes que afecten les seves habilitats per comprendre els significats a nivell superficial. Aquestes dificultats inclouen (a) identificar l'estructura del text o el patró organitzatiu, (b) diferenciar els detalls

¹ Englert, C., i Mariage, T. (2020). Strategy instruction to support struggling readers in comprehending expository main ideas. *Intervention in School and Clinic*, 56, 79-43.

relacionats dels que són irrellevants o poc importants, (c) categoritzar i generar el nom de nivell superior per a un conjunt de detalls, (d) inferir significats, (e) resumir o parafrasejar les idees i detalls principals, i (f) aplicar estratègies metacognitives per mantenir l'atenció, autocontrolar la comprensió i utilitzar estratègies per solucionar els problemes de comprensió.

S'han utilitzat tres enfocaments eficaços a l'hora de tractar les dificultats lectores dels alumnes en relació a la comprensió de les idees principals. Malgrat l'eficàcia d'aquestes diferents estratègies, el concepte de "idea principal" pot ser difícil d'entendre pels alumnes amb dificultats. Hi ha una certa ambigüïtat per saber quins suports cal proporcionar quan les idees principals no es distingeixen fàcilment.

Per abordar la necessitat de disposar d'eines cognitives explícites que donin suport a la comprensió dels textos expositius es va desenvolupar i aplicar una estratègia de comprensió per ajudar els alumnes amb problemes de lectura a identificar i resumir les idees i detalls principals dels textos expositius. L'estratègia ESTER (és a dir, Encerclar. Subratllar. Tornar a llegir. Escriure. Resumir) ajuda als alumnes a subratllar i a tornar a llegir els detalls clau per identificar la idea principal en una paraula o frase. A més, la prioritat de l'estratègia ESTER és recolzar la capacitat de crear significats per representar allò que vol dir el text. I això ho fa a dos nivells: (a) les idees i detalls principals a nivell local o a nivell de paràgraf i (b) la relació entre paràgrafs mitjançant una rutina de resum que se centra en l'estructura organitzativa i en la representació de les idees a nivell de fragment. L'estratègia ESTER representa una rutina per resumir la idea principal i se centra essencialment en el significat a nivell superficial del text (és a dir, el que diu el text).

Es fa servir un full de suport per l'ús de l'estratègia ESTER. Aquest full ajuda als alumnes a seguir els següents passos cognitius:

E: Encerclo/marco el paràgraf.

S: Subratllo els detalls importants.

T: Torno a llegir els detalls subratllats i així dir la idea principal.

Em faig les quatre preguntes següents:

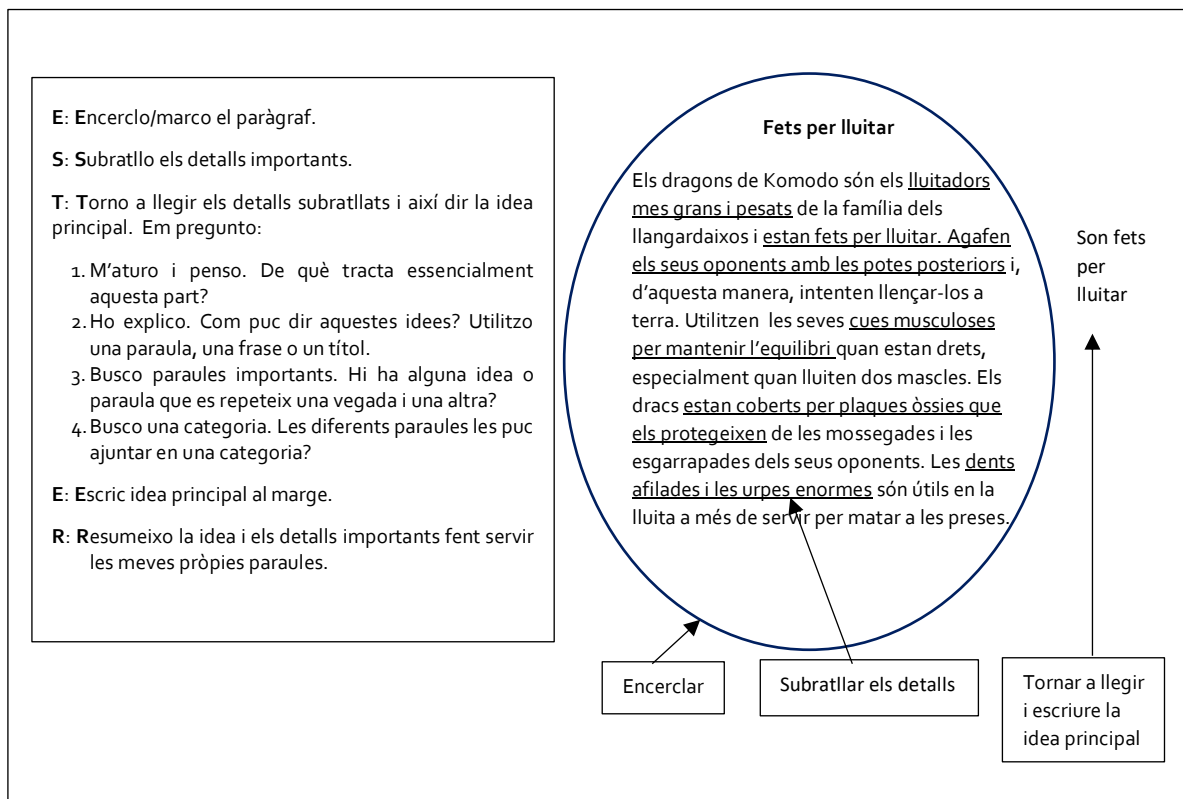
1. M'aturo i penso. De què tracta essencialment aquesta part?
2. Ho explico. Com puc dir aquestes idees? Utilitzo una paraula, una frase o un títol.
3. Busco paraules importants. Hi ha alguna idea o paraula que es repeteix una vegada i una altra?
4. Busco una categoria. Les diferents paraules les puc ajuntar en una categoria?

E: Escric idea principal al marge.

R: Resumeixo la idea i els detalls importants fent servir les meves pròpies paraules.

L'ensenyament de l'estratègia ESTER segueix els següents passos: (a) elaborar els coneixements anteriors de l'estratègia, (b) modelar l'estratègia, (c) proporcionar pràctica guiada, (d) aplicar una pràctica cooperativa, (e) presentar pràctica independent amb feedback correctiu, i (f) generalització a textos i contextos autèntics.

Full de l'estratègia ESTER:

L'aplicació de l'estratègia ESTER pot ser una rutina efectiva per ajudar als alumnes en la construcció de les idees principals. Aquesta estratègia s'ha provat amb un petit nombre d'alumnes de tercer. Es van seleccionar cinc alumnes que necessitaven suport addicional en l'àrea de la comprensió lectora. Aquest grup d'alumnes va rebre quaranta sessions de 30 minuts. Quan es va analitzar la competència abans i després de la intervenció, els alumnes havien millorat la seva habilitat d'identificar les idees principals, amb un increment del 25% de precisió en la prova inicial al 75% en la prova final.

Josep Font Roura